

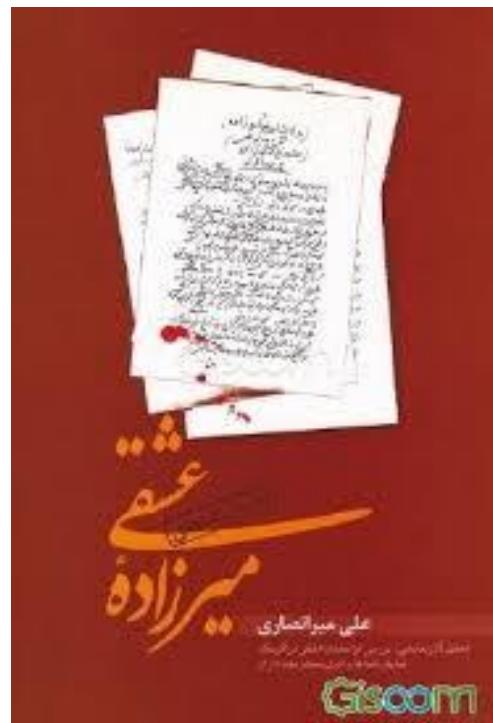
پروپوزال اجرایی: ایده‌آل

بهار حبیبی فزون آبادی

دانشجوی ادبیات نمایشی ۱۴۰۱

۴۰۱۱۳۲۰۱۱۰۵

استاد غزل اسکندر نژاد

فهرست

۳	معرفی نمایشنامه
۴	علت انتخاب نمایشنامه
۵	علت انتخاب فرم بونراکو
۶	معرفی بونراکو
۸	ایده اجرایی

عنوان: سه تابلو مریم، و یا ایده‌آل پیرمرد دهقانی

نویسنده: میرزاده عشقی

سال نگارش: ۱۳۴۲ هجری قمری

در سال ۱۳۴۲ فرج‌الله بهرامی از نویسندگان خواست ایده‌آل خود را برای ایجاد یگ حکومت مرکزی مقتدر به دست سردار سپه بیان کنند. این نوشته‌ها در روزنامه‌ی شفق سرخ به انتشار رسید. میرزاده عشقی با ابراز مخالفت به وضع حاضر مشروطه، ایده‌آل خود را به صورت نمایشنامه‌ای منظورم به انتشار گذاشت و معتقد بود با این اثر آغازگر انقلابی در ادبیات فارسی است.

خلاصه‌ی نمایشنامه: نمایشنامه از سه پرده یا به تعبیر نگارنده‌اش از سه تابلو با سلسله‌ی وقایع پی‌درپی تشکیل شده است که نگارنده در نقش راوی آن‌ها را روایت می‌کند. در تابلوی اول راوی ماجراهای شبی را تعریف می‌کند که در آن دختری در انتظار معشوقه‌اش است. معشوقه‌ی دختر می‌رسد، باهم گرم می‌گیرند و به اصرار پسر مشغول عشق‌بازی می‌شوند. در تابلوی دوم خودکشی دختر پس از رسوایی‌اش روایت می‌شود. در تابلوی سوم راوی بر مزار دختر با پدرش هم صحبت می‌شود و این‌بار پدر دختر است که از ماجراهای سفرهای‌اش از کرمان به نائین و از نائین به تهران و سپس گیلان برای پیوستن به مشروطه‌خواهان می‌گوید و از دست دادن دو پسر و حالا دخترش و در پایان از سلسله‌ی کارهایی که برای مشروطه کردن اعلام پشیمانی می‌کند و شکست مشروطه و ناالمیدی‌اش را تصویر می‌کند.

علت انتخاب نمایشنامه:

از نظر مضمون و هماهنگی با تاریخ:

۱ انقلاب مشروطه و اوضاع امروز ایران: با مطالعه‌ای سطحی از تاریخ دوران قاجار و پهلوی می‌توان شبهات انقلاب مشروطه با انقلاب اسلامی را مشاهده کرد. هرچند هردو انقلاب ظاهرا به جهت‌های مختلفی حرکت می‌کنند اما وجوده اشتراکی دارند. پررنگ‌تر بودن انگیزه‌های فرهنگی و ازادی‌خواهانه (در تقابل با انگیزه‌های اقتصادی و...) در هردو انقلاب دیده می‌شود. هردو شکست خوردن (اگر بخواهیم شکست را با میزان نالمیدی انقلاب‌گران پس انقلاب بسنجدیم). و پررنگ‌ترین شبهات آن که هر دو انقلاب، متعلق به ایرانند. با همان مردمان در همان خاک. بررسی رویدادهای معاصر با نگاهی با تاریخ گذشته همواره مفید بوده و بدیهی است که بررسی اوضاع ایران گذشته، برای تماشاچی ایرانی ملموس‌تر و مفیدتر از اوضاع فلان کشور اروپایی است.

۲ در تابلوی اول مدرنیته به شکل جوان شهری نمایش داده شده و نهی شده . سنت دختری پاک است که قربانی او شده. حال آن که در تابلوی دوم و سوم، سنت به عنوان نیرویی عقب‌دارنده و متعصب نهی شده. نمایش این دو گانه در کشوری که همواره میان این دو نیرو در جنگ بوده خالی از لطف نیست

۳ پیشینه‌ی غنی شعر در ایران و قابلیت‌های وزنی زبان فارسی، با وضع امروز که مردم از شعر بیگانه‌اند در تناقض است. شاید بتوان با نمایش فرم‌های جدید شعری، در قالب‌هایی که برای مردم پذیرفته شده و سرگرم کننده‌اند (همچون نمایش) قدمی به سوی زنده کردن سنت شاعری باشد.

علت انتخاب فرم بونراکو برای نمایشنامه

از نظر فرم و هماهنگی آن با بونراکو:

۱ نمایشنامه‌ی میرزاده‌ی عشقی از نمایشنامه‌ی منظوم ایرانیست. همچون دیگر فرم‌های شرقی بر ریتم و موسیقی وابسته است و استفاده از قابلیت‌های موسیقی‌ایی ان برای نمایش اثری منظوم معقول به نظر می‌رسد.

۲ نقش راوی در اثر میرزاده: این اثر از اولین آثاری است که نویسنده در آن هم در نقش راوی و هم به عنوان شخصیتی از داستان در اثر دیده می‌شود. در تابلوی اول میرزاده در حال نگاه کردن به منظره‌ایست که واقعی را می‌بیند و آنان را برای خواننده شرح می‌دهد. همچنین دیالوگ دیگر افراد هرچند با نام آنان نوشته شده به گویش و لحن و حتی در همان وزن سروده شده که حرف‌های خود میرزاده. ز این موقعیت نمایشی می‌توان در بونراکو استفاده برد زیرا در بونراکو نیز نقش راوی پرنگ است، مستقیماً با تماشچی سخن می‌گوید و جای تمام عروسک‌ها حرف می‌زند.

۳ سامی‌سن که ساز مخصوص نمایش بونراکوست سازی زهی است که به علت پوسته‌ی روی کاسه‌اش قابلیت استفاده به عنوان سازی کوبشی دارد. این ساز رنج گسترده‌ای از صدای بم و زیر دارد و گفته می‌شود. قابلیت‌های منحصر به فرد این ساز شاید بتواند به تنها‌یی بهترین ساز برای نواختن شعری باشد که داستانش طیف وسیعی از مضامین را در خود جاداده. ستایش طبیعت، عاشقانه، مرگ، انقلابی، ناامیدی و....

۴ توصیف شخصیت‌ها و صحنه‌ها که خالی از المان‌های رمانیک نیست به شکلی است که در نمایش عروسکی بتوان از ان سود برد.

عروسوک بازی سیار و نمایش‌های خیابانی عروسوکی در ژاپن سابقه‌ی دیرینی دارند اما نمایش عروسوکی به شیوه‌ی آشنای ما به قرن ۱۷ م بازمی‌گردد. هنگامی که سرودهای جورروری (اجrai داستان‌های نمایشی به صورت سرود) همراه با عروسوک اجرا شد. برجسته‌ترین نمایشنامه نویس عروسوکی این دوره چیکاماتسو بود. در آغاز عروسوک‌گردان‌ها پنهان می‌شدند و فقط سر عروسوک را نمایش می‌دانند. کم کم دست و پا و سپس عروسوک کامل اضافه شد. این عروسوک‌ها روز به روز پیشرفت‌های تر می‌شدند تا جایی که علاوه بر مفاصل دست و پا، ابروان و لب شخصیت‌های محوری نیز حرک شدند. برای گرداندن این عروسوک‌ها سه عروسوک‌گردان نیاز بود که هر سه در صحنه نمایان می‌شدند و همراهی آنان با عروسوک و نمایش از نقاط مثبت بونراکو دانسته می‌شد.

اوج محبوبیت تئاتر عروسوکی به قرن ۱۸ م بازمی‌گردد. پس از ان این فرم نمایشی جای خود را به کابوکی داد. اومورا بونراکوکن (اصطلاح بونراکو از نام وی گرفته شده) در قرن ۱۹ تلاش به اجرای دوباره‌ی نمایش عروسوکی کرد و از قرن ۲۰ تا به امروز انجمن بونراکو در ژاپن این هنر را زنده نگه داشته.

بونراکو بر خلاف دیگر فرم‌های نمایش ژاپنی مثل تئاتر نو (که وام دار ساروگاکو، رقصی آیینی بود) تاکید بیشتری بر درام و متن داشت. نمایشنامه‌های مورد استفاده در تئاتر نو گاهای کوتاه‌تر از پرده‌ی نمایشی غربی بودند و تنها به سیر تغییر رقص‌ها و تصاویر کمک می‌کردند. نمایشنامه‌های مورد استفاده در بونراکو کامل بودند و به سیر گسترهای داستان‌ها (تاریخی، عاشقانه، و...) می‌پرداختند. صحنه‌ی بونراکو دراز و باریک بود که به سه سطح تقسیم شده بود. در سمت راست و مقابل تماشاچیان سکویی متحرک قرار داشت که جایگاه نقال و نوازنده‌گان بود. در آغاز منادی سیاه پوشی (این لباس لباس تمام افراد حاضر در صحنه، شامل دستیاران صحنه و عروسوک‌گردانان، بود) نام نمایش، نوازنده‌گان، و گوینده و بخشی از روایت را می‌گفت. گوینده کسی است که جای عروسمهای سخن می‌گوید و واکنش‌هایی مثل حیرت خنده و گریه را نشان می‌دهد. عروسوک‌های بونراکو پیچیده و بزرگ‌گند گاهای به ۱ و ۴۰ متر می‌رسند و شخصیت‌های اصلی لبان و ابروان و یا چشم‌های متحرک دارند. شخصیت‌های زن گاهای بدون پا ساخته می‌شوند. ۳ عروسوک‌گردان برای

هر عروسک نیاز است و اموزش دیدن این هنر سال‌ها زمان میبرد. (با ۱۰ سال اموزش پای عروسک، با ده سال دیگر دست چپ و در نهایت ماهرترین عروسک‌گردان‌ها سر و دست راست را هدایت می‌کنند.)

ایده اجرایی

صحنه به ۳ قسمت تقسیم می‌شود. راوی در قسمت راست و نوازنده‌گان در قسمت چپ صحنه جای گرفته‌اند.

وسایل صحنه محدود به ابزاری نمادین است که موقعیت را مشخص می‌کنند. (مثلاً بطری شراب و زیرانداز در تابلوی اول) خلوت بودن صحنه به عروسک‌گردان‌های اجازه‌ی حرکت ازادانه می‌دهد.

عروسک‌ها: عروسک‌ها به اندازه و مکانیک عروسک‌های بونراکو ساخته شده. هر عروسک سه عروسک‌گردان دارد که شبیه راوی لباس پوشیده‌اند پوشش عروسک‌ها ایرانی و بر حسب تیپ شخصیت‌ها در زمان است. (دهقان، جوان، دختری روستایی) کشمکش‌های دختر و پسر در صحنه‌ی اول به جای ارامیدن کنار هم را با رقص نمایش می‌دهیم. در تابلوی سوم عروسک پدر به همراه راوی تمامی دیگر عروسک گردانان بر بستر عروسک دختر دیده می‌شود.

در نمایش بونراکو راوی و عروسک گردانان لباس سیاهی پوشیدند (همان‌طور که نقشی در نمایش ندارند). راوی-نویسنده در این اثر وارد داستان شده و با شخصیت‌ها مراوداتی دارد. همچنین در تابلوی اول که تنها به روایت کردن دیده‌هایش مشغول است، به عنوان شخصیتی حقیقی و در نمایش روایت می‌کند. لباسی که برای راوی طراحی شده به تن تمام عروسک‌گردانان پوشانده می‌شود. (تقویت کننده حالت روایی که این‌ها تصویریست که شاعر به ان جان داده) . هنگام طراحی لباس باید دقت کرد که علاوه بر تناسب با شخصیت راوی-نویسنده، از رنگ و فرم شلوغی استفاده نشود تا فوکوس تماشاجی را بیش از حد مورد نیاز به عروسک‌گردان‌ها نکشاند. لباسی که برای راوی و عروسک‌گردانان انتخاب شده، برگرفته از لباس شخصیت‌های معاصر اثر همچون خود میرزاده. کت و شلواری سیاه با کروات و پیرهن ساده است. این انتخاب لباس نه تنها به تنظیم میزان فوکوس تماشاجی به عروسک‌گردان کمک می‌کند بلکه در تابلوی سوم نیز حضور عروسک‌گردانان با چنین لباسی به تنها بی به ایجاد فضای خاکسپاری کمک می‌کند.

می‌توان از ساز سامی‌سن به عنوان تک ساز برای روایت داستان استفاده کرد. این انتخاب به سنت بونراکو نزدیک‌تر است و به نمایش جلوه‌ای اصیل و آینده‌ای دهد.

انتخاب دیگر این است که بسته در هر تابلو از سازها و موسیقی‌های مناسب برای ان صحنه‌ها استفاده کنیم. پیانو و ویولون و قطعات رمنتیک برای تابلوی اول مناسب به نظر می‌رسند زیرا صحنه شامل توصیفات طبیعی و سپس صحنه‌ای عاشقانه است که فراز و فروود بسیار دارد. برای تابلوی دوم می‌توان از سازهای زهی برای تنفس و غمی که به زندگی دختر افتاده استفاده کرد و در تابلوی اخر با استفاده‌ای از سازهای کوبشی و ملودی‌های حماسی، موقعیت انقلابی را به ترسیم کشید.

موسیقی پیش از نمایش ضبط و تنظیم شده و نوازنده‌گان ادای نواختن در می‌آورند. (حتی می‌توان با توجه به بودجه، و زمان تمرین، از عروسک‌ها به عنوان نوازنده‌گان استفاده کرد.

این تمهیدات کنار هم فضای غنایی مورد نیاز برای اثر را فراهم می‌آورند.

تمرینات باید عروسک‌گردان‌ها را برای برقراری هارمونی با یک دیگر و عروسک‌ها اماده کند.
راوی باید همراه با گروه موسیقی ریتم موزیک هر بخش را با آواز خود همراه سازد.

منابع

تاریخ تئاتر برآکت

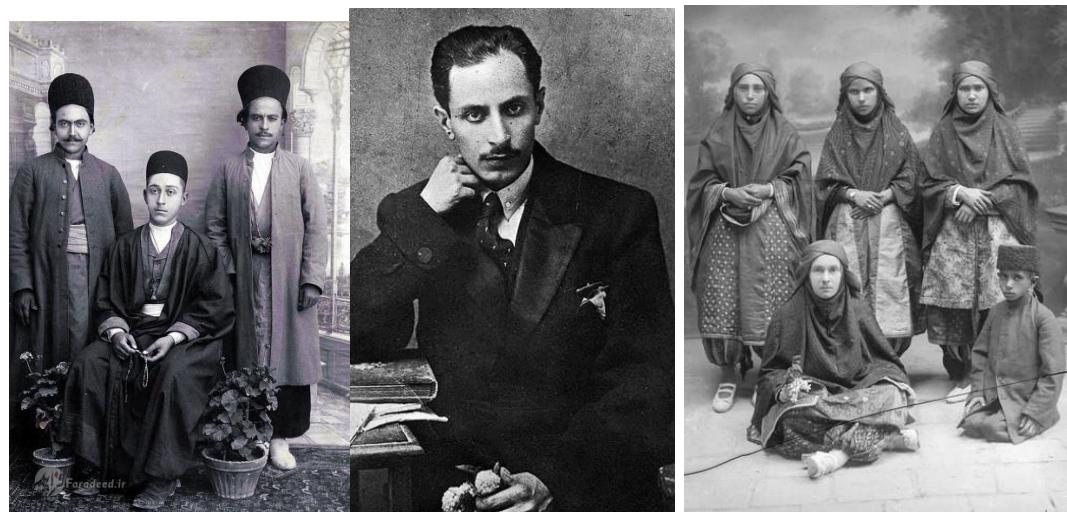
میرزاده عشقی تحلیل و بررسی اثار

نمایش در ایران بیضایی

تصاویر نمایش عروسکی بونراکو

مثال طراحی لباس

راوی - عروسک گردانان دهقان دختر

صحيح

